

УДК 373:374 – 043.5:37.015.31:7 – 053.6

**РЕАЛІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ В
ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ В КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ
ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Серих Лариса Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри теорії і методики змісту освіти

КЗ Сумський обласний

інститут післядипломної педагогічної освіти

м. Суми, Україна

Анотація: у статті розкрито суб'єктно-діяльнісний підхід в естетичному вихованні підлітків, один із ряду визначених підходів, зокрема таких як аксіологічний, компетентнісний, особистісно зорієнтований, аналіз якого дозволяє повною мірою реалізувати його основи у взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Ключові слова: естетичне виховання, суб'єктно-діяльнісний підхід, компетентнісний, особистісно зорієнтований, аксіологічний, підлітки, взаємодія, заклади загальної середньої освіти, заклади позашкільної освіти.

Застосування в науковому дослідженні аксіологічного, компетентнісного, особистісно зорієнтованого, підходів в естетичному вихованні підлітків спрямоване на реалізацію теоретично обґрунтованої системи ідей, принципів, способів і форм взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

В естетико-виховному процесі закладів загальної середньої та позашкільної освіти на всіх рівнях утверджуються естетичні цінності, забезпечується свобода вибору підлітками видів діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва та дійсності, формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті закладу.

У зміст естетичного виховання вводяться фрагменти соціальних та спільних практик як дидактично осмислений і методично оформлений досвід інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ, здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу, розвиток художніх здібностей, критичного мислення; до визначення необхідної для підлітка сукупності компетентностей активно долучаються всі суб'єкти естетико-виховної взаємодії, заклади загальної середньої та позашкільної освіти, інші інституції.

При цьому форми та методи освітньо-виховної діяльності враховують динаміку культурних змін, швидкість науково-технічного прогресу. Це забезпечує здобуття здатностей самостійного пізнання підлітками особливостей упровадження естетичного виховання, себе як суб'єкта педагогічної взаємодії.

Результатом реалізації компетентнісного підходу в освітньо-виховному процесі є здобуття підлітками здатностей використовувати інтеріоризовану систему естетичних цінностей для конструювання нових моделей власної творчої діяльності, нових результативних дій і взаємодії.

Наше дослідження засвідчує, що урахування цих положень зумовлює організацію естетичного виховання підлітків на засадах особистісно зорієнтованого підходу, згідно з яким вихованець визнається унікальною, наповненою різними устремліннями, прагненнями та інтересами особистістю, рівноправним суб'єктом виховної взаємодії, а сам виховний процес спрямовується на реалізацію сутнісної природи підлітка-суб'єкта та характеризується:

–створенням виховних ситуацій, які забезпечують розвиток свідомості такого рівня, який спонукає учня до самопізнання та самоактивності;

–забезпеченням права підлітка на свободу вибору ціннісної позиції та можливість її реалізації у поведінці, спілкуванні, діяльності;

–налагодженням паритетної творчої взаємодії всіх учасників освітньо-виховного процесу;

–використанням психологічних механізмів виховання, спрямованих на максимальне залучення всіх компонентів структури особистості (свідомості, емоцій, смаків, ідеалів, волі) до соціальної та міжособистісної взаємодії;

–реалізацією педагогом виховної позиції розуміння, визнання, прийняття та підтримки, яка сприятиме розвитку в підлітка здатності розуміти свою внутрішню й зовнішню ситуацію для свідомого вибору поведінкової тактики, спроможності долучитись до процесу становлення і формування самого себе, тобто набуття власної відповідальної свободи [1, с. 34-37].

Слідом за І. Бехом, наголошуємо, що розвиток підлітків як суб'єктів естетичної діяльності має бути вільним, без примусу, адже, особистість, власне, і класифікується як суб'єкт вільної, доцільної, свідомо мотивованої діяльності. Втім, приймаємо і заувагу вченого про те, що процес прийняття довільного рішення й формування відповідного наміру, «вольова дія є піковим моментом переживання особистістю стану свободи». Академік доцільно наголошує, що лише довільно приймаючи рішення та здійснюючи свідомий вибір, вихованець вправляється у справжній свободі [1, с. 30-32]. Цілком поділяємо дотичну позицію, означену І. Бехом, стосовно того, що лише за допомогою співпраці можна підготувати до співпраці [1, с. 34].

Базуючись на висловлених вище позиціях, ми обстоюємо думку про те, що самовизначення, самореалізація та саморозвиток підлітків в естетичному вихованні відбуватиметься більш повно та ефективно, якщо вони займатимуть позицію суб'єктів означених процесів. Це зумовлює застосування *суб'єктно діяльнісного підходу* до естетичного виховання підлітків у процесі взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

На основі аналізу наукових праць Б. Ананьєва, А. Брушлинського, Л. Ковбасенко, Г. Костюка, О. Леонтєва, О. Мироненка, О. Плахотнюк, С. Рубінштейна, В. Слободчикова можемо стверджувати, що використання суб'єктно-діяльнісного підходу в естетичному вихованні підлітків полягає у сприянні становленню підлітків як суб'єктів естетичного виховання у взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти, іншими інституціями та ін.

У цьому контексті підліткам необхідно усвідомити, що естетичне виховання базується на засадах взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти, тому *особистість* набуває ознак *суб'єкта*, беручи безпосередню участь у розв'язанні проблем естетичного виховання саме в цих закладах та інших інституціях.

На основі аналізу вище зазначеного, *підліток як суб'єкт естетичного виховання* – це особистість з естетичною свідомістю, що з урахуванням вікових особливостей, включений в естетико-виховну творчу діяльність шляхом взаємодії закладів загальної середньої та позашкільної освіти; його активна діяльність спрямована на перетворення світу на засадах краси, цінностей мистецтва та культури, а також на зміни самого себе.

Отже, реалізація суб'єктно-діяльнісного підходу в естетичному вихованні підлітків полягає у сприянні становленню підлітка як суб'єкта, що взаємодіє з іншими суб'єктами-інституціями в усіх сферах суспільного життя з метою самовизначення, самореалізації і саморозвитку як активного, самостійного й відповідального члена суспільства. Ця взаємодія містить всі етапи діяльності: цілепокладання, проектування, планування, організацію діяльності, реалізацію цілей і завдань, аналіз досягнутих результатів. Це дозволяє переорієнтуватися на конкретизацію кінцевих результатів навчання й виховання – на формування базових компетентностей вихованців як індикаторів, що характеризують готовність підлітків до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, а також їх взаємозв'язок з предметними компетентностями, набутими завдяки навчанню, вихованню та інтеграції в простір соціальних і культурних відношень, міжособистісної інтеграції та спілкування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку виховання: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2012. – 256 с.